

districtibus terrarum celebrandos respective remittere dignata est, prout praesentibus cum praefixione terminorum remittit ibi iudicandas et decidendas, ita tamen, quod quaelibet pars actorea partem conventam ad eosdem terminos praefatos et ad punctum et gradum iuris ex eisdem citationibus civilis et curiae verbalis provenientibus additare debebit, excepta actione ex citatione civili regali inter generosum Rephaelem Leszczyński capitaneum Radzieioviensem ab una et nobiles Mathiam Wilkowski nec non Ioannem, Nicoalum, Martinum, Stanislaum, Sophiam, Hedvigim, Barbaram, Annam et Catarinam Bojanowskie parte ab altera occasione illicitae obtentionis decreti regii in causa exemptionis certorum bonorum iuxta controversiam eiusdem causae de eo latius canentes. Quam citationem Regia Maiestas ad vigesimam quoque diem post felicem suum ex Ducatu Lituaniae ad Regnum ingressum, prima die exclusa, cum praefixione termini limitare dignata est, prout et praesentibus limitat, iure utriusque partis in robore permanete, exceptis ex hac limitatione praesenti Sacrae Maiestatis Regiae propriis causis tantum modo inter personam sui instigatorem Sacrae Regiae Maiestatis in quocunque iuris gradu existentibus, personam, bona, proventus, commoda propria fisci Suae Maiestatis tangentibus intentatis et intentandis, quas Maiestas Sua iuxta terminos exigentes iudicare dignabitur diebus et terminis, quibus inciderent, exceptis causis occasione granicierum per commissarios inter bona Suae Maiestatis et subditorum factarum et faciendarum, commissarios ex officio tum et partibus ad praesentiam Suae Maiestatis intentatis et intentandis. Quas Sacra Regia Maiestas ad suum quoque ex Ducatu Lituaniae in Regnum adventum terminum eisdem vigesimam diem post felicem ingressum in Regnum assignandum limitare et prorogare dignata est, prout et praesentibus limitat suo et partium iure illaeso.

IV. MODUS CONTRIBUTIONIS PUBLICAE [UNIVERSAL POBOROWY Z 13 STYCZNIA 1557 R.]

Sigismundus Augustus^a Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae^b dominus et haeres.

Universis et singulis ecclesiasticis et saecularibus Regni Nostri senatoribus et consiliariis, necnon capitaneis eorumque loca tenentibus caeterisque subditis Nostris quibuscumque tam terrestribus quam civitatum et oppidorum honoribus et officiis insignitis, ad quorum noticiam hae Nostrae pervenerint litterae, et praesertim in palatinatu^c et districtibus eius consistentibus, sincere et fidelibus^d dilectis, gratiam Nostram Regiam. Reverendissimi et reverendi in Christo patres, magnifici et generosi, nobiles, famati et providi, sincere Nobis et fideles dilecti. Cum ad depellenda imminentia Regno pericula conventum Varsoviae edixissemus atque inter caetera de turbandis^e finibus Regni ageremus, visum est omnibus Regni ordinibus, ut miles mercennarius conscriberetur atque in finibus aleretur decretaque est contributio omnium unanimi consensu in eum qui sequitur modum.

Principio omnes coloni tam Nostrum quam subditorum Nostrorum spiritualium et saecularium de singulis laneis possessionatis pro rata una Dominicae Conductus Paschae [25 IV 1557] secundum veteres quietationes octo grossos contribuent.

Item tabernatores agros sub se habentes solvent ratione agrorum secundum eorum quantitatem.

Item villae noviter locatae, quae adhuc nullam contributionem dederunt, de singulis laneis possessionatis secundum veram possessionem solvent duos grossos.

Item villae Nostrae Regiae et dominorum spiritualium et saecularium castris aut curiis servientes nullosque census solventes vigore praesentis constitutionis ad solvendam eam constitutionem non obstante eo, quod antea nullas contributiones solvebant, astricti erunt.

Item burgrabiorum terrestrium et castrensiarum et exactorum, qui quodam abusu contributiones publicas de bonis suisolvere negligebant, huic constitutioni volumus subiacere.

^a W MK, t. 90 dalej tylko: etc. ^b Brak w MK, t. 89. ^c W MK, t. 89 i w B. Kórn. pozostawiono tu okienko.

^d W MK, t. 90, w B. Kórn. i u S. Bodniaka dodano: Nobis. ^e tuendis MK, t. 90, B. Kórn.

Item coloni omnes, qui de agris dominis suis non laborant sed certas pensiones aut servitia solvere et praestare antiquitus consueverunt, huic etiam constitutioni subiacebunt.

Item venatores, custodes equiarum Nostrarum regiarum et alii subditi in servitiis sub dominis sedentes, possessiones^f et proventus^g aliquos habentes et neque civilem neque quamlibet contributionem solventes huic contributionis subiacebunt.

Item cives, oppidani et suburbani tam antiquae quam novae locationis agros colentes, qui dominis diem laborant et census de agris solvunt, praesenti constitutioni erunt obnoxii et astricti quemadmodum et coloni villarum.

Sculpti et advocati villarum liberi non habentes census duntaxat laneos colentes solvent iuxta antiquas quitantias. Advocati vero, kmetones seu colonos habentes eorum coloni seu km- etones solvent sicut alii coloni.

Item civitates et oppida ex antiquo et noviter locata tam Nostra quam subditorum Nostrorum spiritualium et saecularium in toto Regno Nostro exactionem civilem, quam^h schos vocant, antiquae locationis iuxta antiquas quietationes, novae vero iuxta novas quietationes per exactores Nostros constituendas, conformando sese antiquis oppidis modum in his non excedendo solvent et contribuent. Cuius quidemⁱ contributionis seuⁱ exactionis civilis solutio pro una rata superius descripta erit.

Item externi mercatores, quos legeros vocant, a singulis marcis per duos grossos iuxta veram aestimationem mercium eorum solvere ad eandem ratam tenebuntur.

Item schoti, revenditores, singuli per singulos florenos solvent.

Item artifices omnes et singuli ab artificiis suis in civitatibus quidem et oppidis per quatuor, in villis vero per duos grossos contribuent.

Item propolae tam viri quam foeminae, quos^j vulgo **przekupnie** et **przekupki** vocant, qui in civitatibus et oppidis habitant, per grossos quatuor, qui vero in villis, per grossos duos solvant.

Item homines impossessionati, vagi, similiter et mulieres absque ullo servitio in villis, oppidis et civitatibus existentes, quotiens deprehensi fuerint, solvant grossos quindecim, exceptis tamen mendicis, quos officium illius loci cum exactore probaverit.

Item contributio cervisiae, vini, medonis, malmatici, muscatellae, **czopowe** dicta, in omnibus civitatibus et oppidis ac tabernis villarum tam Nostris, quam subditorum Nostrorum spiritualium et saecularium, incipiendo a Dominica Conductus Paschae proxime ventura ad integrum annum a singulis cervisiae coctoribus more solito hoc est iuxta continentiam literarum universalium super contributione ducillorum editarum solvi debet, ex quibuscunque braseis cervisia fuerit cocta, sive brasea ipsa sint^k civium, sive diminorum, sive ex molendinis provenientia et emensurata, sive domi facta.

Item a cervisia, quam domi nobiles ex braseis suis coquant seu braxant et illam dant ad propinandum suis t ab er nat oribus, ac etiam de cervisia externa ut Swidnicensi, Thesiniensi, Bernoviensi et alia, quaecunque **czopowe** solvant.

Item tabernatores haereditarii, qui advectitiam propinant cervisiam, grossos sex a propinatione ad ratam praedictam sub poena duplici solvent, a coctura autem cervisiae domesticae iuxta exigentiam contributionis **czopowe** solvent. Manuales vero tabernatores sex grossos hoc anno pro rata suprascripta sub poena duplici solvent.

Molendina vero ventilia haereditaria duodecem grossos, illa vero molendina ventilia, quae anniversarios molendinatos habent, sex grossos pro una rata sub poena dupli^l solvent. Et similiter illa molendina, quorum tertias mensuras tenutarii bonorum Nostrorum Regiorum exemerunt et illas a se emptas in summis pecuniarum obligatas tenent ad usum et utilitatem suam, solvent contributionem, quae **schos** dicitur intergram sicut reliqua omnia molendina in Regno nostro seu illorum molendinatore[s] eam solvere consueverunt contraria consuetudine quae corruptela potius dici debet, penitus non obstante. Quorum autem molendinorum Nostrorum tertia mensura de mandato Nostro et pecuniis Nostris est redempta ad Nostram utilitatem, ab illis solvi nihil debet.

^f Brak w MK, t. 89. ^g proventusque MK, t. 89. ^h quas MK, t. 90. ⁱ⁻ⁱ Brak w MK, t. 90, B. Kórń. i u S. Bodniaka.

^j quo MK, t. 90. ^k sive MK, t. 90. ^l duplici MK, t. 90.

Molendina villarum tam Nostrarum quam subditorum Nostrorum spiritualium et saecularium, quae **pozrzebne** vocantur, manuales sive anniversarios molendinatores habentia, ex singulis rotis iuxta antiquas quitantias sex grossos.

Haereditarii vero molendinatores dictarum villarum et **foliusse**^m ex singulis rotis molendinorum suorum, quae **valne** dicuntur, unum fertonem ad ratam temporis suprascriptam sub poena dupli persolvent iuxta antiquas quitantias.

Item molendina brasealia et haereditaria aquatica et equestria in omnibus civitatibus et oppidis more veteri taxata et secundum antiquas quietationes fertonum contributione, quae schos dicitur, integram persolvent pro Dominica Conductus Paschae.

Minerariae officinae alias ferrum facientes et serrae haereditariae ex singulis rotis per fertonem. Annuales autem officinae minerariae et similiter annuales serrae hoc est locatae seu conducticiae a qualibet rota sex grossos pro una rata solvent et contribuent.

Item sacerdotes Rutheni, qui popones dicuntur, ex singulis sinagogis unum florenum grossorum. Protopopones vero alias **namiesniczy** per unam sexagenam in moneta et similiter popones Armeni pro integro anno sub poena dupli solvent.

Item Valachi agros colentes vel in areis, quae **dworzysza**ⁿ dicuntur, sedentes per octo grossos solvent.

Item Iudaei singuli in oppidis Nostris Regiis sive subditorum Nostrorum tam spiritualium quam saecularium manentes, qui proprio foco utuntur per grossos triginta contribuere et solvere sint obligati. Hi^o vero qui multa bona et merces possident et habent, taxentur et iuxta taxam omnium bonorum eorum contributionem solvent.

Et quoniam omnes subditi Nostri ordinis spiritualis in certam contriubutionem pro defensione Regni ultro solvendam consenserunt, volumus etiam, ut omnes episcopi Armenorum^p et Ruthenorum, **wladicae**, archimandritae et alii huius ritus praelati, exceptis poponibus, de quibus iam superius constitutum est, a singulis marcis monetae usualis et aliis proventibus ad pecuniam computatis per grossos duos pro una simili rata contribuere tenebuntur.

Item quicunque ad exactorem aut ipsius collectorem ex contributione praesenti pecuniam perceptam et collectam deferet, is a domino fundi, a cuius subditis eam defert, quietationem abferre debet, quantum scilicet contributionis nomine numeravit.

Ut autem suprascripta contributio ad omnes subditos Nostros ex aequo pertineat, praesentibus literis Nostris ex senatorum Nostrorum quam spiritualium quam saecularium equestrisque ordinis hominum unanimi assensu et voluntate omnes et singulas immunitates et libertates ab exactione civili **schos**, quibus trium annorum spatium est elapsum, quibus vero subditis per Nos aut subditos Nostros ab exactione ducillorum libertates aliquae concessae sunt, has omnes pro hac vice auctoritate praesentis conventus tollimus et abrogamus et ad solutionem earum astringi volumus. Qui vero subditorum Nostrorum temere sese huius modi libertatibus antea per Nos alicui concessis, aut interim a Nobis concedendis durante hac Nostra constitutione defendere voluerint, eas minime subsistere viribus volumus, nec in thesauro Nostro suscipi mandavimus illisque non obstantibus ad contributionem praefatas persolvendas omnes et singulos subditos Nostros obligatos esse volumus.

Et quoniam certo didicimus quosdam subditos Nostros tam senatorii quam equestris ordinis plerumque nolle permittere in oppidis et villis suis exactorum Nostrorum collectoribus habitandi locum concedere, unde non mediocre damnum fisco Nostro provenit, volumus itaque omnino, ne quisquam collectorem in bonis quibuscunque subditorum Nostrorum per exactorem locatum amovere aut aliqua impedimenta illi ingerere sive per se sive per submissas personas audeat, utque exactores villas omnes per parochias conscribant et in registris suis annotent et quietationibus, cuius est aliqua villa, an domini spiritualis, an saecularis vel regalis. Similiter et tabernae, tam in registris quam^q quietationibus annotentur specificis. Cui quidem contributioni

^m W MK, t. 90i w B. Kórn. i u S. Bodniaka poprawiono na: folusse. ⁿ Tak w MK, t. 90, w MK, t. 89: dworzyska; w B. Kórn.: dworyzcsa. ^o I MK, t. 89. ^p Armemorum MK, t. 89. ^q quam in MK, t. 90.

exigendae in palatinatu^r et districtu eiusdem generosum^r praefecimus^s, dispensatorem vero collectae pecuniae generosum^r constituimus.

Quare vobis omnibus et singulis suprascriptis mandamus, ut pro tempore superius expresso contributiones praefatas, secundum quod ad unum quemque pertinet, modo praemisso solvere curetis.

Vobis etiam capitaneis, quorum interest mandamus, ut easdem contributiones superius expressas in locis publicis, civitatibus et oppidis capitaneatus vestri proclamari publice faciatis et sub poenis ad hoc constitutis pro rata superius expressa exolvi^t Nostro nomine ad necessitatem Reipublicae mandetis absque cuiusvis morae et dilationis interventu. Negligentes autem aut in solvendo contumaces per pignorationes aut alias poenas solitas ad solvendas easdem contributiones compellatis sub poena centum marcarum pecuniae, quam capitanei negligentes executionem et pignorationem exolvere in conventu generali proxime celebrando tenebuntur et quisque eorum tenebitur, postquam delatus et convictus in negligentia fuerit.

Si vero contigerit, quod exactor iniuste aliquam villam quasi contributionem non exsolvisse^u detulerit et capitaneus ad pignorationes mittens quietationem apud eosdem colonos invenerit, extunc talis exactor poenam quattuordecim marcarum propterea succumbet, quae capitaneo, quem frustra fatigavit, cedere debebit. Pro qua poena exactor citatus coram Nobis vel in iudicio Nostro terrestri respondere et satisfacere tenebitur.

Ne autem aliquis error in quietationibus exhibendis committatur, statuimus, quod exactores in quietationibus diem, mensem et annum qua contributionem accepit, diligenter referat. Similiter diem, qua negligentes et non solventes villas capitaneo detulit, in regestrumque diligenter^v annotet, ne aliquis error et implicatio rerum accidere possit, pro officio sua et gratia Nostra aliter non facturi.

Datum Varsoviae in comitiis Regni generalibus, feria quarta in octava Sanctorum Trium Regum, anno Domini ^wmillesimo quingentesimo quinquagesimo septimo^w [15 I 1557], Regni Nostri XXVII. *Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium.

V. MODUS CONTRIBUTIONIS CZOPOWE [UNIVERSAL O CZOPOWYM Z 13 STYCZNIA 1557 R.]

Sigismundus Augustus Dei gratia Rex Poloniae^a, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Maso viae etc. dominus et haeres. Universis et singulis ecclesiasticis et saecularibus Regni Nostri senatoribus et consiliariis, nec non capitaneis eorumque loca tenentibus, ceterisque subditis Nostris quibuscunque tam terrestribus quam civitatum et oppidorum honoribus et officiis insignitis, ad quorum notitiam hae Nostrae pervenerint literae et praesertim in palatinatu^b et districtibus eius consistentibus, sincere et fidelibus Nobis dilectis gratiam Nostram Regiam. Reverendissimi et reverendi in Christo patres, magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere Nobis et fideles dilecti!

Noveritis communi omnium consensu tam spiritualium quam saecularium consiliariorum Nostrorum et nuntiorum terrestrium in conventu hoc generali Varsoviensi congregatorum voto et concordii voluntate exactionem ducellorum, ^cquae czopowe dicitur^c multis et arduis necessitatibus Reipublicae exigentibus decretam esse. Quae inchoari debet a Dominica Conductus Paschae proxima [25 IV 1557] et continuari per annum integrum usque ad aliam Dominicam Conductus Paschae anni MDLVIII^d.

^r Pozostawiono okienko. ^s praefecimus B. Kórn. i u S. Bodniaka. ^t sic. ^u exsolvisset MK, t. 89. ^v Brak w MK, t. 89. ^{w-w} W MK, t. 89: MDLVII. ^{x-x} Tak w B. Kórn. i u S. Bodniaka; w MK, t. 90: Ad mandatum Sacrae Maiestatis proprium.

^a WMK, t. 90 zamiast dalszej części tytułu; etc. ^b Pozostawiono okienko. ^{c-c} quem czopowe dicuntur MK, t. 90.

^d MK, t. 90: Millesimi quingentesimi quinquagesimi octavi.